

En sofa. Fortsatt til begjær?

– Jeg håper du har sans for gode historier. Møbelsnekker Aud Wardenær i Elverum står i døren til verkstedet og myser ut i vårsolen. – Det var mye spiker i sofaen din. En hel haug, Gud hjelpe meg. Kaffe?

Tekst: Sjur Harby

Foto: Steffen Laursen

– Jeg har mang en gang savnet min gamle læremester når jeg arbeider med så kompliserte møbler som denne sofaen, sier Aud Wardenær.

LØTEN: Det står gamle møbler til reparasjon overalt, men midt på gulvet troner empiresofaen med alle sine deler. Laursen rigger fotoutstyret mens Wardenær griper fatt i en av vengene på sofaen.

Noe skurrer

– Altså, sier hun med trykk. – Altså, dette galleriet, hun lar fingrene spille opp over rekken av balustre øverst på vangen, – dette er ikke gammelt. Det vil si, det kan være fra 1910–1920 da slike sofaer, ja, enklere empiremøbler generelt, var populære og derfor ble produsert som kopier og nygamle møbler. «Ruiner», som du kaller det, kunne bli plukket fra hverandre og enkeltdelene brukt på nytt. Det var ikke alltid at kundene ble opplyst om hva som egentlig hadde foregått. Forfalskninger, eller hva man nå skal kalle en slik praksis, har fulgt antikvitetsbransjen siden antikken.

Innfarget

– Når det gjelder galleriet, ser du det særlig på fargen, formen og materialbruken, men ikke minst på sporene når vi demonterer det. For det første: Dersom dette hadde vært opprinnelig, ville materialet mest sannsynlig ha vært mahogni. Konservator Anne Storbekken reagerte jo på galleriet da vi undersøkte sofaen overfladisk ved juletider, men nå er jeg ikke lenger i tvil. En antikvarisk møbelsnekker eller konservator ville aldri ha farget inn balusterne på denne måten. For å være sikker løst jeg en av dem også. Og her ser du: ingen fargeforskjell på finéren under balusteren i forhold til det som er rundt den. Det ville det ha vært på en 200 år gammel sofa. Der nest er det hele vangen sett under

ett. Det er noe som ikke stemmer. Går vi til innsiden, ser du jo at den mangler mahognifinér på deler som er ment å være synlige. På første halvdel av 1800-tallet var dette et høystatusmøbel, et slikt håndverk ville ikke blitt akseptert. Men om du ser her, kan du legge merke til en annen ting. Dette feltet i setehøyde er listet inn. Det er finert på utsiden, men på innsiden er det brukt en slags beis. Den skiller seg fra det treverket som er naturlig eldet, men for et utrenet øye ser det kanskje likt ut. Jeg vet ikke. For meg virker det som om hensikten har vært å gi denne delen en falsk patina. Men det er også et annet forhold. Her er det tapphull som ikke har noen funksjon på dette møbelet. Det tyder på at det er gjenbrukt gamle

Ikke alt lar seg forklare. Fargeforskjellen på sidevangen er og blir et mysterium. Øverst ser vi Wardenærs reparasjoner av gamle finérska-der. Ny mahognifinér legges inn til erstatning for den som er ødelagt.

materialer. Altså enda en indikasjon på at dette er en sofa som er satt sammen av deler med forskjellig alder og ulikt opphav.

Så var det sargene

–Vi går videre, sier hun. Nå gjelder det sargene foran og bak på sofaen. Forsargen er et tilsynelatende praktstykke hva intarsia angår, men skinnet bedrar visst her også. – Dette er enda rarere, skjønner du. Hun peker på en solid spiker. – Denne er umulig å få ut. Hvorfor? Ser du nærmere etter, vil du oppdage at den har hodet under finéren. Det skal jo strengt tatt ikke gå an, med mindre man spikrer først og finerer etterpå. Det tror jeg er forklaringen her. Det er i det hele tatt mye spiker i denne sofaen. Hele haugen på bordet der stammer herfra. Spiker skal strengt tatt ikke forekomme i et slikt møbel, om det hadde vært originalt i alle deler vel å merke. Men selv ikke en erfaren møbelsnekker ville ha benyttet spiker.

Spikerbruken er temmelig vilkårlig brukt i senere reparasjoner, og her er det benyttet fordi grader og gradspor har ulike mål slik at konstruksjonen ikke låses. Her, bare en liten ting til, her ser du en eldre limflate som heller ikke har noe med denne sofaen å gjøre. Nok en indikasjon på gjenbruk av eldre materialer. – Hm, svarer jeg.

Finér

Neste stopp er finéarbeidene. Tja, hva skal jeg si her? Hun summer seg litt, før hun fortsetter: – De smale, innlagte stripene i lyst tre, vi kaller dem gjerne «banding», er brukt alle andre steder enn rundt intarsiaen på vangens fronter. Det i seg selv gjør meg mistenksom. Dernest har finéren varierende tykkelse. Om du lar fingertuppen stryke over den, kjenner du at den oppleves som sømløs. Når du gjør dette på gammel intarsia, vil du derimot føle overgangene mellom de ulike treslagene. Men mønsteret er troverdig nok. Jeg må vel dessuten tilføye at det ikke akkurat mangler finérska-der på denne sofaen. Dels er de gamle som er forsøkt reparert, og dels er de av nyere dato. Endestykker og hjørner er naturlig nok mest utsatt. Det er imidlertid ikke mer enn en kan forvente etter mange års bruk. Reparasjonene er i noen tilfeller utført fagmessig ved at en har lagt inn nye biter med mahognifinér, men de er også utført med drypp fra en skjellakkstang, noe som gir mørkere partier. Fargeforskjellen på finéren her på sidevangen kan jeg rett og slett ikke forklare. – Skal jeg oppsummere sofaen så langt, vil jeg si at den er av nyere dato, laget etter klare forbilder med materialer som dels er gjenbrukte og dels nye. Intarsiaen er, tror jeg, av en type som du kan få kjøpt ferdig stanset ut og montert inn i

Dette er saken: Artikkelserien startet i forrige nummer av Kulturarven med en sofa innkjøpt på auksjon. Den hadde empirens eleganse, men med mange skavanker. I artikkelserien settes sofaen i stand hos antikvarisk snekker Aud Wardenær og møbeltapetserer Solvår Bekkevold. Prosjektet er Disen Kolonials markering av årets grunnlovsjubileum.

felter med mahogni. Deretter har en risset for hånd, og til sammen gir dette et tilforlatelig inntrykk.

Reparasjoner

– Hva jeg gjør nå? Hun retter seg opp. – Vel, jeg kommer til å stive av konstruksjonen på nytt. Det vil si at jeg limer alle sprekker som har oppstått i materialene, og feller inn nytt treverk der det er nødvendig. Jeg setter på igjen alle forsterkningene. Finérska-derne reparerer jeg med å legge inn ny finér der denne er borte. Jeg kommer til å retusjere fargeforskjeller. Dessuten polerer jeg alle finerte flater.

Antikviteten

– Ok, så var den ikke en empiresofa med en fornem, men ukjent bakgrunn, sier Aud Wardenær. – Til gjengjeld er dette blitt et møbel med en interessant historie. For meg har den vært et krevende arbeid fordi den reiser så mange spørsmål. Denne sofaen har mistet en historie, men fått en annen.

I neste artikkel er sofaen kommet til møbeltapetserer Solvår Bekkevold i Løten. Da skal vi velge et stoff som både harmonerer med sofaen og tåler bruk. 🌀